

TOPOGRAFSKE SITNICE.

1. Kostroman = Castra romana.

U županijskom kotaru Srijemske županije, između sela Babine grede i Kruševice, vide se temelji nekakve zgrade, koju narod zove Kostroman, te priča, da ju je podigao neki bosanski vitez Kostromanović. Mijat Stojanović u »Arkivu za povjestnicu jugoslavensku« (Knjiga V. str 205.) piše o toj zgradi ovako: »Između sela Babine grede i Kruševice, na Šamačkom drumu, nedaleko od mjesta, gdje se potočić Dubočica iz bare Vira ističući u Savu izliva (što mu sad nasip priječi), upravo na bregovitoj obali Vira, sačinjavajućega ondje poluotok, nalaze se razvaline bedemâ gradića Kostromana, koja je kula sagrađena po ustmenom predanju od nekog bosanskog viteza Kostromanića. O tom Kostromanu, pisao sam opširnije u Danici Ilirskoj godine 1849., broj 28 « U potočjem članku kaže Stojanović, da mu se čini, kao da su temelji toga gradića rimskoga porijekla.

Gradu Kostromanu našlo se je potvrde samo u jednom pismenom spomeniku. Spominje se naime u jednoj latinskoj ispravi od godine 1506. kao »castellum Kozthormanzenhdyenes«, koji je kašteo pripadao knezovima Gorjanskim, a uza nj i ova posjedovanja: Baba gerenda, Verbicze, Arki, Mihalovcz, Drinye, Vasziti, Brezovicza, Hraszticz, Hrastovcz, Zablatya, Csítár, Szász-Csítár i Repovcz. (Csánki Deszö dr, Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában, II. str. 271 i 291.) Da je »castellum Kozthormanzenhdyenes« današnji Kostroman, bjelodano je po tome, što se uza nj spominje Baba gerenda (danas Babina greda), Verbicze (danas Vrbica), Csitar (danas Štitar) itd.

Grad Kostroman stajao je jamačno god. 1506. još čitav, te je tada imao dva imena: Kostroman, ili u pomadžarenom obliku Kozthorman, i onda Zenthdyenes = Sanctus Dionysius = Dijaneš ili Dijaneševac. Ime Kostroman nije ni u kakvoj svezi s imenom bosanskih bana Kostromanića, jer tu smeta mađarski oblik Kozthorman; ime Zenthdyenes dobio je nedvojbeno, što je blizu njega ili možda u njegovu kotaru obstojala crkva ili kapelica sv. Dionizija.

No odakle ime Kostroman ili Kozthorman? Gimnazijalni ravnatelj gosp. Senz, koji je mnogo boravio u Babinoj gredi, opisivao mi je pred nekoliko godina grad Kostroman. Tom prigodom kazao mi je, da je sudeći po temeljima posve nalik na »Castra romana«. Time mi sve nehotice protumačio i samo ime Kostroman.

Baš u onim krajevima sačuvali su se neki mjesni nazivi iz rimskoga doba. Od rimskoga grada Sirmium, koji se je u srednjem vijeku po kršćanskom hramu sv. Dimitrije prozvaao Dimitrovica (Ecclesia s. Demetrii, villa s. Demetrii, San Dimitri) ili po današnjem Mitrovica — dobio je sav onaj kraj ime Sirmium ili Srijem; od rimskoga grada Marsonia (današnji Brod na Savi) ostalo je sve do danas ime tamošnjoj bari Mrsunja; od imena rijeke Basanius današnje ime Bosna; od imena rijeke Bacuntius današnje ime Bosut; od staroga imena τὰ Οὐλλυρία ἐλη današnje ime rijeke Vuke.

Prema tomu usudio bih se iznijeti ovu hipotezu.

Blizu današnje Babine grede bilo je u rimsko doba nekakvo logorište ili zgrada nalik na logorište, koju su zvali Castra romana. U tom logorištu ili na njemu dozidan bi u srednjem vijeku gradić ili kula, koja bi po starijoj građevini prozvana Kostroman ili pomađareno Kosztorman, kao što je grad Spalatum ili Spljet dobio ime od Dioklecijanovog »palatium«. Budući da je u blizini ili uz samu kulu stajala i crkva sv. Dionizija, dobilo je čitavo mjesto ime »Kostroman svetoga Dionizija« ili »Kosztormanzenhthdyenes«.

Potanja iztraživanja na licu mjesta mogla bi moju hipotezu ili potvrditi ili oboriti.

2. Gora zaprta = Mons Claudius.

Kad su Turci kod Udbine na Krbavskom polju 9. rujna 1493. održali strašnu pobjedu nad Hrvatima, te nemilo poharali Hrvatsku i Slavoniju, zabilježio je »Martinac pop, plemenom Lapčanin« u svome brevijaru taj događaj uz gorku jadikovku, u kojoj imade i ovo mjesto: »Tbgda že roblahu (Turci) vse zemle hrvatske i slovin'ske do Save i Drave daže do gorê zaprte, vse že dežele kran'ske daže do mora robeštê i harajušte i domi božie palešte ognem. . . . « (M. Valjavec, O prievodu psalama, Rad jugoslavenske akademije, knjiga XCVIII. str. 2. — Šurmin Dr. Gjuro, Hrvatski spomenici I. str. 376.)

Vrijedno je istražiti, šta je popu Martincu »Gora zaprta«? Kad me je pokojni Valjavec, izdavajući onu bilježku, pitao za to, nijesam mu mogao odgovoriti. Po kontekstu pripovijedanja Martinčeva činilo mi se je, da si je on tu »Goru zaprtu« predstavljao negdje između Save i Drave u staroj Slavoniji ili Slovinskoj zemlji. Tek pred dvije tri godine upozorio me je presv. gospodin Vladimir Mažuranić, da Martinčeva »Gora zaprta« nije drugo nego starorimski »Mons Claudius« ili današnja Moslavačka gora.

Za to imade očitih dokaza.

Godine 1521. darovao je ostrogonski nadbiskup Toma Bakač Erdedi svome sinovcu Petru Erdedu gradove »Monozlo, Zaruaskeu (Jelengrad) et Dianuara in Crisiensi comitatu« (Katona St., Historia critica regni Hungariae, tomus XIX. str. 212—213). Po tom gradu Moslavini stali su se poslije potomci Petra Erdeda nazivati »vijekovječnim grofovima ili knezovima od Moslavine« (comes perpetuus montis Claudii).

Evo nekoliko primjera:

— 1562. Nos Petrus Erdewdy de Monyorokerék, comes perpetuus Montis Claudii . . . .« (Lopašić R., Hrvatski urbari str. 382).

— 1595. Nos Petrus Erdeödy de Moniorokerek comes perpetuus montis Claudii . . . .« (Ibid. str. 386).

— 1607. Nos Thomas Erdödy de Monyorokerek, perpetuus montis Claudii et comitatus Varasdinensis comes . . . .« (Ibid. str. 388).

— 1632. Nos Sigismundus Erdeödy de Monyorokerek, montis Claudii et comitatus Varasdinensis comes perpetuus . . . .« (Ibid. str. 395).

— 1636. My groff Erdeödi od Mogiorokereka, Mosslavine grada y Varasdzinszke gradczke megie vykouchny groff . . . . (Ibid. str. 396).

— 1636. Mi uzmožni gospodin grof Sigismund Erdewdy od Monyorokereke, vekovečni grof od zaperte gore Moslavine i Varaždinske gracke medje . . . .« (Ibid. str. 398).

— 1646. Mi zmožni gospodin grof Erdeödy Imre od Monyorokereka, vekovečni grof od zaprte gore Moslavine i Varaždinske gradski megje . . . .« (Ibid. str. 401).

Ovi primjeri dovoljno pokazuju, da je »comes montis Claudii« i grof od zaprte gore Moslavine« jedno te isto, i da su Hrvati rimski »Mons Claudius« prevadali »Gora zaprta Moslavina«. Dakako da je to pogriješan prevod, jer »mons Claudius« bilo bi po hrvatski »Klaudijeva gora«. Očito je onaj, koji je prvi put kušao prevadati, mislio, da je Claudius u svezi s glagolom claudere, claudere, clausum = zatvarati ili zapirati.

Sličnih primjera ima više. Tako je obratno i Toma arcidakon hrvatski »Gvozd« preveo na latinski »Alpes ferreae«, misleći na gvožđe ili željezo.

3. Bile vode = Aquae gradatae = Albae apuae = Weisswasser = Yssnitz.

Hrvatski kroničar Ivan Tomašić javlja o turskoj provali u Hrvatsku i Kranjsku god. 1491. ovako:

— Anno Domini 1491. Skayn basa ex Bosna exiens cum XVII. millia equitum versus Carniolam usque ad aquas gradatas seu bile vode per mensem tardarunt, expoliant ac uastant flama et ferro . . . .« (Arkiv za jugoslavensku povjestnicu IX. str. 22).

Gdje su te Bile ili Bijele vode.

Dne 6. rujna 1522. izvješćuje hrvatski ban Ivan Karlović vrhovnoga kapitana austrijskoga nadvojvode Ferdinanda, po imenu Nikolu Salma, o namjerama bosanskih Turaka, pak javlja, kako mu je neki pod Kninom zarobljeni zlatar bosanskoga paše pripovijedao, »quod bassa habet iter seu viam ad Kra z aut ultra albas aquas et habet bellum satis magnum« (Thallóczy L. et Hodinka A. Codex diplomaticus partium regno Hungariae adnexarum I. str. 192). Na temelju ovoga izvještaja i drugih podataka piše vrhovni kapetan Salm dne 11.

rujna 1522. nadvojvodi Ferdinandu iz Jastrebarskoga opsežno pismo o Turcima, pa kaže uz ostalo: »Ist mir in solher meiner ankunft hieher vom wan (ban) eilends ein schreiben und warnung zuekommen, darinnen er mir abermals des obbemelten Turgkischen wescha (paša) macht und das ine sein kaiser mit volck besterckt also, daz er numals 12.000 zu ross starck und endtlich willens auf den Carst und über das Weisswasser, das mir angezaigt wirdet, die Yssnitz genant, sein solle zu ziehen.« (Thallóczy et Hodinka op. cit. str. 199.)

Po ovim podacima postaje jasno, da su Bile vode = *Albae aquae* = Weisswasser bile negdje prema Kranjskoj (versus Carniolam), te da se je preko kranjskoga Krasa (Kraza, Carst) dolazilo do njih. Svakako su Bile vode stajale na zapadnoj strani Kranjske, a zvali su ih osim »Weisswasser« također i »die Yssnitz«.

Nema sumnje, da »Yssnitz« nije drugo nego današnja rijeka Soča, koja se je u kasno rimsko doba (u petom stoljeću po Is.) zvala *Sontius*, a u srednjem vijeku *Isonzo*. Ta je rijeka još u historijsko doba između Kobarida i Tolmina tvorila dugoljasto jezero, te je tek pred nekih 400 godina primila onaj oblik, što ga sada imade (Czörnig C., *Das Land Görz und Gradisca*, Wien 1873. str. 107—114). Vrijedno je još istaknuti, da se s desne strane u Soču izljevaju pritok Bela, koja »izvire u Reziji iz dva potoka, tvori neko vrijeme granicu prema Veneciji, pa onda nakon 8 kilometara dugog toka utječe na Žagi« u Soču (Rutar S. *Poknežena grofija Goriška in Gradišćanska*. Ljubljana 1892. str. 31.) Nije nemoguće, da je potok Bela održao svoje ime iz onoga vremena, kad se je Soča zajedno sa svojim pritocima zvala »Bile ili Bijele (Bele) vode«. A zašto baš »Bijele vode?« Ta ima bijelih i crnih voda više širom slavenskih zemalja.

A »*aquae gradatae*«?

Čini se, da je nekad još u rimsko doba čitavo močvarno primorje na jugu slavnoga grada Ogleja (*Aquileie*) imalo ime »*Aquae Gradatae*«. Czörnig u spomenutom djelu o Gorici i Gradiškoj piše na strani 124—125 ovako: »Innerhalb des festen Landes, im Osten der Stadt (*Aquileia*), bestand an einem zum Meere führenden Canale aller Wahrscheinlichkeit nach noch ein anderer Hafen, ad aquas gradatas genant, in welchem der Verkehr mit den nach Pannonien versendeten oder von dorthier kommenden Waaren stattfand«. Na strani 192—193 kaže opet, da je luka »*Ad aquas gradatas*« stajala ondje, gdje je danas selo Škocijan (*San Canziana*), u kojem su za progona cara Dioklecijana (284—305 po Is.) kršćanska braća Cantius, Cantianus i Cantianilla iz plemenite porodice Anicija pogubljena Czörnig još dodaje, da kod sela Škocijana *jakavrela* iz kraškoga tla probijaju. Napokon kaže na strani 217, da je u okolišu »*Aquae Gradatae*« nastala znamenita varoš Grado na istoimenom otoku.

Po svim iznesenim podacima stoji nepobitno, da se »Bile vode« i »*Aquae gradatae*« imadu tražiti u okolišu staroga Ogleja (*Aquileie*), a na tlu današnje Gorice i Gradiške, dakle na zapadu Kranjske, iz koje su Turci dolinom Vipave posve lako mogli provaljivati u dolinu Soče.

4. Tituševina ili Totuševina.

U spomenicima 15. i 16. stoljeća vrlo se često spominje neka mala oblast Tituševina ili Totuševina, koja se je prostirala s obje strane rijeke Save počev od Siska pak po prilici do ušća Lonje u Savu.

Oko godine 1478. pripadala je Totuševina ili Tituševina srpskomu despotu Vuku Grgureviću (Zmajognjenomu Vuku). Dne 1. srpnja rečene godine izdaje on u Budimu ispravu, kojom dopušta, da zagrebački biskup pobira desetinu »de pertinenciis castri nostri Feyerkeu (Bijela stijena) et Thethewsyna ac aliis bonis et possessionibus nostris illius dyocesis« (Starine jugoslavenske akademije V. str. 120—121). Nekoliko godina zatim, 3. svibnja 1482. zapisao je rečeni despot svojoj supruzi Barbari, kćeri kneza Sigismunda Frankapana, sve do njezine smrti »suas possessiones Blynja, Hrasthye, Oresye, Zelcze, Podgradie, Gorycza, Iwsyncz, Gleboko, Hom, Obres, Chethertek, Sernowo, Oztrowochka zela, Zona, Kalokesycza, Trybozyl, Serme, Bezthercz, Lethonya, Othok, Wokosewa zela, Pwztha Gradycza, Gozthya, Chygowcz, Kratheczko, Prewlaka, Schwchye, Prekolochye, Wzthylomye, Zredoy, Bwkowsko, Preloy, Rozohachecz, Also Bwdowsewo, Felsew Bwdowsewo et Cherneszcz vocatas, in . . . zagrabiensi comitatu, . . . que videlicet possessiones alias condam dominorum de Theteos prefuissent.« Na stražnjoj strani toga zapisa stoji ćirilicom zapisano »volovana . . . na belu stenu i tituševinu« (Starine V. str. 122—123.)

Iz potonje isprave doznajemo dvoje: 1. da je Totuševina ili Tituševina prije despota Vuka bila u vlasti »dominorum de Theteos«, po kojima je jamačno i ime svoje primila; 2. da je na to vladanje spadalo do 36 mjesta i sela, od kojih još i danas stoje Blinja, Vukoševac, Gušće, Kratečko i Budaševo s jedne i druge strane Save od Siska do ušća Lonje u Savu.

Dalji podaci o Totuševini jesu ovi:

— 1501. Januarii 13. Crisii. Johannes Corvinus dux et banus in causa egregii Balthasar de Bacchian« contra »Barbaram alias relictam quondam W(l)k dezpothi, nune vero consortem egregii Francisci Berizlo de Grabarya« racione occupationis certorum iobagionum in pertinenciis Thithesewyna adiacencium iudicat. (Starine V. str. 135—136.)

— 1504. Februarii 27. Johannes Corvinus dux et banus totum et omne ius ac dominii proprietatem, quod et quam . . . in possessionibus Thothwsewyna, appellatis, suisque pertinenciis, videlicet castello Rasohathecz ac oppido ibidem habito, et villis Priloy, Chernacz, Felsew Bwdosewo et Also Bwdosewo, nec non Gwschya, Priwlaka, Wzthylonya, Schwchye, Bwdowzko, Blynja, Iwsyncz, castello Wywar, ac villis Oresya, Zelcze, Chetherthak, Sernow et Brebrowncza nuncupatis . . . , per generosam dominam Barbaram, alias relictam quondam Wok dezpothy Rascie, nunc vero consortem Francisci Beryzlo, haberet, eidem Francisco Beryzlo et Johanni filio eiusdem ipsorumque heredibus universis donat. (Starine V. str. 142. Sravnj još str. 147)

— 1518. Junii. Wrathysyncz. Biskup i ban Petar Berislavić nalaže čazmanskomeu kaptolu, da Margareti (Sekelj), drugoj ženi Franje Berislavića Gra-

barskoga izdade pisma, po kojima su neki ljudi uvedeni u posjed Totuševine. (Starine V. str. 174.)

— 1521. Maii. Buda. Palatin Stjepan Bator potvrđuje Ivanu Baniću (Banffy) od Doljne Lendave, drugomu suprugu Margarete Sekeljeve i udove iza Franje Berislavića Grabarskoga, brojne gradove i posjede, među njima i »districtus Thwthosseywna«. (Starine V. str. 186.)

— 1532 U jednoj ćirilskoj ispravi, koju su izdali »obrani suci« u parnici između Nikole Zrinskoga i Petra Keglevića radi imanja Selce, čitamo ovo: »kako va vrime ono, ko bi isti knez Petar Keglević daržanje ali stranu Totuševine i toliko je grad Blinje po zapovidi i dopušćenju s(vitloga) k(ralja) zaujel bil«, zatim »kako bi isti knez Petar Keglević rečenu stranu ali daržanje Totuševine po dopušćenju i zapovidi presvitloga bivšega Lauša (Ljudevita II.) kralja ugarskoga, kripostju i tvarjavom istinih listov njega s(vitlosti), pravadno hodeći, svidočanstvom kapitula začezamskoga po zakonu zaujel bil.« (Kukuljević Acta croatica str. 252—254; tu je godina 1552. krivo zabilježena mjesto 1532.)

— 1540. Kaštelan Stjepan Bošnjak u Dianovcu (in Dianvar) javlja zagrebačkomu biskupu Šimunu od Erdeda, kako je jedan odličan Turčin u Pakracu izvijestio »quod bellum Turcarum verius Costaniczam et Thowssewinam proficisceretur«. (Starine XVII. str. 163—164.)

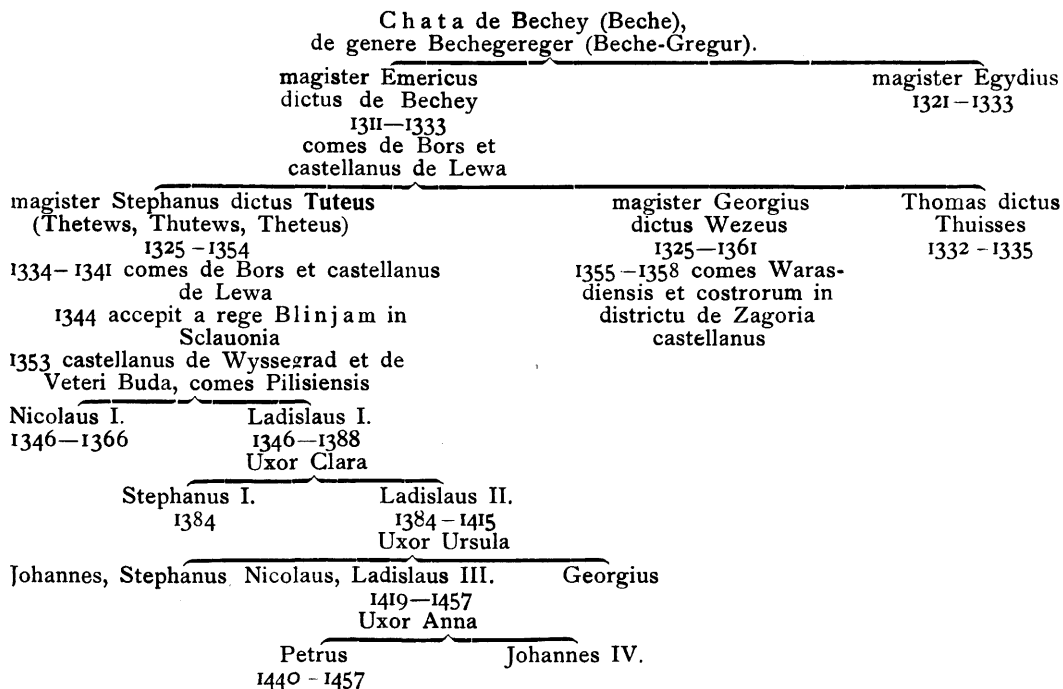
Iz svih navedenih podataka izvodimo, da je »districtus (držanje, strana) Totuševina ili Tituševina pripadao zagrebačkoj županiji, i da se je zaista prostirao s obje strane Save počev od Siska pa do ušća Lonje u Savu. Tu na ušću Lonje stajao je utvrđeni kašteo Ušće Lonje (Wzthylonya, Wzthylomye). Dne 16 i 27. veljače 1538. izvješćuju hrvatski bani Petar Keglević i Toma Nadaždi »ex Hwsthylonya« kralja Ferdinanda o prilikama u Hrvatskoj i Slavoniji (Barabás S., Zrinyi Miklos levelek I. str. 2. i 8.). Dne 20. srpnja 1547. javlja ban Nikola Zrinski Luki Sekelju, »esse determinatam conclusionem Ulamae (paše u Bosni) et Thurcarum. quod primum deberent expugnare castellum Wzthylonya et Zyzek, . . . et sic deinde volunt venire sub Zagrabiam« (Starine XVII. str. 203). Drugo utvrđeno mjesto u vladanju Totuševini bila je Blinja (castrum et oppidum Blinia), koja je još 1553. pripadala Keglevićima i kojoj je tada prijetila pogibao od Turaka (Starine XVII. str. 203). Gdje je stajao »castellum Razohathez et oppidum« ne može se opredijeliti, kao ni to, gdje je bio »castellum (castrum) Wywar«.

No odakle samo ime Totuševina ili Tituševina?

Već bi spomenuto, da je to držanje ili vladanje prije despota Vuka bilo u rukama »dominorum de Theteos«. Ti su se »domini de Theteos« u hrvatskom jeziku zvali Titušević, pa se po njima prozvala i njihova čitava država. Ladislaus Tuteus ili Tewtes zove se g. 1415. u dubrovačkim spomenicima »Vladislav Tituseuich«, po čem je posve dokazano, da mu to bilo prezime među Hrvatima. (Thallóczy et Gelchich, Diplomatarium reipublicae Ragusanae str. 252.)

Međutim odakle »domini de Theteos« ili po hrvatski »Tituševići« u hrvatskoj Posavini?

»Domini de Theteos« ili Tituševići jesu porijeklom iz Ugarske. Njihovo je rodoslovlje ovo:

Po ovom rodoslovlju, koje je sastavljeno na temelju isprava, priopćenih u zborniku »Codex diplomaticus comitum Zichy« sv. I—VII. i IX., doznajemo, da je magistar Stjepan s pridjevkom »Tuteus« dobio od kralja Ljudevita I. god. 1344. posjed Blinju u kraljevini Slavoniji (Cod. dipl. com. Zichy, tom. II. str. 137—138). Slijedeće godine 1345. dobio je isti Stjepan od kralja posjed Bathmonostor (Bothmonostra) u Bodroškoj županiji (Cod. Zichy II. str. 175).

Potomci Stjepana s pridjevkom Tuteus (Titus?) drže Blinju sve do onoga časa, kadno s Petrom (1457) ili kojim od njegovih sinova izumiru u drugoj polovici XV. stoljeća. Posjed njihov, koji se je po njima prozvao Tituševina ili Totuševina, dobio je najprije Vuk despot i po njemu despotica Barbara, onda Berislavići Grabarski, iza njih Ivan Banić (Banffy) od Doljnje Lendave, i napokon knez Petar Keglević. Iza god. 1547. i 1553. najveći je dio Totuševine spao u turske ruke; u kršćanskoj vlasti ostao je samo malen dio neposredno kod Siska.

5. Bezjačija.

U monumentalnom djelu mletačkoga patricija Marina Sanuda, koje su mletački učenjaci god. 1879—1903. izdali u 58 omašnih svezaka, i u kojem imade obilate građe za povjestnicu čitave Europe za god. 1496—1533., spominje se na više mjesta neka zemlja Bezjačija. Tako se u svezku 43. toga djela, u kojoj se govori o zgodama god. 1526., tri put imenuje ta zemlja:

— » . . . che 'l potrà far da 40 milia persone solamente de la Bosnia chia« (str. 76).

— »... in la Schiavonia, dicta Besiachia, et ancora dall' altra parte de Corvatia . . . .«

— »... terra chiamata Varresdin, che è in la Bysiachia« (str. 340)

Po ovim podacima posve je jasno, koja se je zemlja u 16. stoljeću nazivala Bezjačijom. To je nesumljivo tadanja Slavonija između Drave i Save, a naročito okolica grada Varaždina.

Bezjačija je zemlja, u kojoj stanuju Bezjaci. U akademickom rječniku tumači se riječ Bezjak ovako: «Bèzjâk, homo rusticus. Od XVI. vijeka između rječnika u Belinu (beziak = homo plumbeus s dodatkom »voce bassa e barbara, 784b). Postanjem od sr. njem. fiesz, st. njem. fizus (callidus, astutus, dolosus), koje u Nijemaca dolazi o vragu i o neotesanu i lukavu seljaku. Od toga korijena i bēz = daemon, hudoba, nečastivi, vrag.»

— U hrvatskoj »Postilli«, koju su protestanti god. 1562. u Tübingenu izdali, čitamo na listu 156: »Bihu rimskim poganskim vladaocem ili gospodi podložni, kako sad jesu mnogi krstiani Turkom, koji v zdonj h ugrskih, bezjačkih, hrvatskih, v Bosni i srbskih stranah prebivaju.« Tu su »bezjačke strane« očito slavonske ili slovinske strane.

— Anton Dalmatin u predgovoru svomu prevodu sv. pisma od godine 1584. piše: »Hrvatom, Dalmatinom, Bezjakom, Srblijem« I Dalmatin istovjestuje Slavonce ili Slovince s Bezjacima.

— Gjuro Križanić u svojem djelu »Gramatično izkazanje ob ruskom jeziku« (1666.), govoreći o nakaznom govoru, zove ga »bezjaščina«, pa dodaje, da taki nakazađeni govor zovu Hrvati »bezjačskim« od Bezjakov, njihovih ljudev, koji prevratno govoret.

Ime Bezjaci ili Bizjaci, još ni danas nije izumrlo. Stjepan Kocijančić u svojim »zgodovinske drobtince po Goriškem nabrane v letu 1853« (Arhiv za jugoslavensku povjestnicu III. 182) kaže za žitelje oko Tržića (Monfalcone): »Tukaj prebivaju prav za prav Talijani, blizu 12.000 duš, ki se Bizjaki zoveju. Oni govore talijanski, ali popačeno.« To potvrđuje i S. Rutar u svome djelu Poknežena grofija Goriška i Gradišćanska (Ljubljana 1892. str. 62): »Pravi Talijani žive po većjih mestih ter skupno v Trojiški okolici (takoimenovani Bizjaki, dalje v občinah Morosini, Belvedere in Grado.«

6. Hampovica.

U bjelovarsko-križevačkoj županiji, u upravnom kotaru Đurđevačkom i upravnoj općini Virjanskom stoji selo Hampovica sa 750 stanovnika.

Hampovica dobila je svoje ime od toga, što je u 15. i 16. stoljeću pripadala porodici Ernušta, koji su dobili nadimak Hampo.

Porodica Ernušt (Ernusth, Ernsth, Ernest) bila je porijeklom iz Švedske i židovske vjere. Ivan I. Ernušt došao je za kralja Matije Korvina u Ugarsku, gdje se je pokrstio, te svojim novcima više puta kralja pomagao. Za neki dug podijelio mu je kralj Matijaš god. 1470. gradove Čakovac i Strigovo u Međumurju, zatim Đurđevac (castrum sancti Georgii) u Slavoniji. Suviše je vršio

službu pokladnika na kraljevskom dvoru. Dne 20. studenoga 1473. imenovao ga je kralj još i banom Slavonije, tako da se je odsad pisao: »Johannes Ernsth thesaurarius regius et banus regni Sclavonie« (Kukuljević I., Jura regni Croatiae, I. str. 212). Dne 3. ožujka 1476. načinio je svoju oporuku, a malo zatim je umro, ostavivši za sobom dva sina: Sigismunda i Ivana II. Sigismund je postao biskupom u Pečuhu (1475—1505), a ujedno je bio i kraljevskim pokladnikom (thesaurarius). Nijemac Thurmschwamb piše o obima ovako: «Bei obstehenden König Matiassen zeiten ist sein Schatzmeister oder Kintstartó (der so viel als ein Schatzhalter gewest) ein getaufter Jud, hat Hans Ernst geheissen. Nach ihm ist sein Sohn Sigismundus, so Bischof zu Fünfkirchen gewesen, an des Vaters Stelle Schatzmeister geworden. Und wie ein Schatzmeister in Ungarn alles in Händen hatte, also hat gedachter Sigismundus Ernst und Bischoff von Fünfkirchen auch den Kupferhandel in Neusohl (Banjska Bistrica) in Händen und Gewalt gehabt...« (Engel Joh. Chr., Geschichte des Ungarischen Reiches und seiner Nebenländer, I. Halle 1797, str 193). Po smrti biskupa Sigismunda Ernusta († 1505) bio je glava porodice mladi brat njegov Ivan II., koji prvi imade pridjevak *H a m p o*. Spomenuti već Nijemac Thurmschwamb piše o njemu ovako: »Nach Bischoffes Sigismunds Todt, ist Kupferhandel zu Neusohl kommen auf seinen Bruder *H a n s E r n e s t*, den man *H a m p o* genandt, und Hampo ist so viel als Hansel; ist ein frumer einfältiger Man gewest, darumb ihm der Name Hampo blieben, hat in Windischland (Slavonija) gewohnt, und seine Güter gehabt an der Trau zu Tschackthurn...« (Engel, n. d. str. 195).

Potomci Ivana II. Ernušta s pridjevkom Hampo, koji je bio i banom Hrvatske, Dalmacije i čitave Slavonije (1508—1509), te je umro 1519, zvali su se odsad budi Ernušti budi Hampovi. Sin njegov Franjo poginuo je na Muhačkom polju god. 1526, ostavivši za sobom tri sina: Ivana III. (1531), Vuka ili Wolfganga (1535) i Gašpara, koji je bio oženjen sa Anom, kćerju kneza Petra Keglevića. S tim Gašparom Ernuštom ili Hampovim izumrla je 1541. čitava porodica, a imanja njezina dobili su Nikola Zrinski (Međumurje) i drugi. Ali uspomena na nju uzdržala se je u nazivu mjesta Hampovica, koje je njoj pripadalo.

Da su i Hrvati Ernušte zvali Hampovi, svjedoči i knez Krsto Frankapan u hrvatskom pismu, pisanom u Ivanićima 31. srpnja 1527 senjskomu biskupu Jožefiću: »Ovo je danaska osmi dan, da sam z Velike, tr da sam u tabori samo svojimi ljudi, ni nigdor jošće prišal ča bi jedan mimo včezaka pridoše 50 ljudi go(spod)na *H a m p o v a*, i Kerečini Paval š njimi« (Kukuljević I., Acta croatica, str. 231).

Jednakim načinom, kako je Hampovica dobila ime od gospodara Hampova, prozvana su u Zagorju mjesta *Špičkovina* po Ivanu Špičku (Johannes Spsychko de Crysancz god. 1500) i njegovim potomcima, ili *Škaricevo* po Ivanu Škarici (Johannes Skaricza god. 1639).

V. Klailć.